

سنگش سواد اطلاعاتی

با استفاده از ابزارها و تکالیف استاندارد

نویسنده:

توزا نیلی

مترجمان:

علی اکبر خاصه رحیم علیجانی

(اعضاء هیأت علمی دانشگاه پیام نور)

ویراستار:

دکتر هادی شریف مقدم

(دانشیار دانشگاه پیام نور)

سرشناسه	: نیلی، ترزا
عنوان و نام پدیدآور	: Neely, Teresa Y سنجش سواد اطلاعاتی با استفاده از ابزارها و تکالیف استاندارد/ نویسنده ترزا نیلی؛ مترجمان علی اکبر خاصه، رحیم علیجانی؛ ویراستار هادی شریف مقدم.
مشخصات نشر	: تهران: چاپار، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۳۳۱ ص.
شابک	: 978-600-5294-45-3
وضعیت فهرست نویسی: فیبا	
پادداشت	: عنوان اصلی: Information Literacy assessment: standards-based tools and assignments, 2006.
موضوع	: سواد اطلاعاتی -- استانداردها.
موضوع	: سواد اطلاعاتی -- راهنمای آموزشی (عالی).
موضوع	: سواد اطلاعاتی -- آزمون های توانایی.
موضوع	: کتابخانه ها و مراجعان -- آموزش به دانشجویان -- ارزشیابی
شناسه افزوده	: خاصه، علی اکبر، ۱۳۱۰ - مترجم
شناسه افزوده	: علیجانی، رحیم، ۱۳۴۷ - مترجم
شناسه افزوده	: شریف مقدم، هادی، ۱۳۳۵ - ویراستار
رده بندی کنگره	: ۱۳۸۸ س ۹/ن ۹/۷۵:Z۴۳۰
رده بندی دیویی	: ۰۲۸/۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۸۹۶۲۰۱

تهران: ۸۸۸۹۹۶۸۰ - ۰۹۱۳۱۹۶۰۲۱۴

سنجش سواد اطلاعاتی

ترجمه: علی اکبر خاصه - رحیم علیجانی

ویراستار: دکتر هادی شریف مقدم

صفحه آرای: علیرضا کیودان

ناظر فنی چاپ: اسماعیل مصطفوی

چاپ اول ۱۳۸۹

شمارگان: ۳۰۰۰

چاپ و صحافی: چاپخانه آرین

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۲۹۴-۴۵-۳ ISBN: 978-600-5294-45-3

حق هرگونه چاپ و انتشار محفوظ است.

قیمت: ۶۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیشگفتار	۹
مقدمه مترجمان	۱۳
فصل اول: اهمیت استانداردها و سنجش	۱۵
فصل دوم: یکپارچه‌سازی استانداردهای ای.سی.آر.آل	۲۵
فصل سوم: توسعه یک موضوع و شناسایی منابع اطلاعات	۴۵
فصل چهارم: دسترسی کارا و اثربخش به اطلاعات	۸۱
فصل پنجم: ارزیابی اطلاعات	۱۲۵
فصل ششم: استفاده مؤثر از اطلاعات	۱۵۹
فصل هفتم: اطلاعات، بافتار اجتماعی، و مسائل اخلاقی و حقوقی	۱۸۷
فصل هشتم: فراتر از استانداردها: حال چه باید کرد؟	۲۲۳
فصل نهم: طراحی ابزارهای سنجش سواد اطلاعاتی	۲۴۹
فصل دهم: خودکارسازی ابزارهای سنجش	۳۷۹
پیوست: ابزارهای پیمایش سواد اطلاعاتی	۳۹۹
کتابشناسی	۳۱۵

پیشگفتار

سواد اطلاعاتی در دو دهه گذشته یکی از موضوعات مورد علاقه در سطح ملی و بین‌المللی بوده است. کمیته مسئول سواد اطلاعاتی انجمن کتابداری آمریکا در سال ۱۹۸۹ گزارش نهایی خود را منتشر کرد و بدین‌وسیله سواد اطلاعاتی را تعریف، و اهمیت آن برای آموزش، شهروندان، و نیروی کاری عصر اطلاعات مشخص کرد. در همان سال مجمع ملی سواد اطلاعاتی، که در واشنگتن مستقر است، فرصت‌هایی را در اختیار نمایندگانی از هشتاد سازمان (انتفاعی و غیرانتفاعی) قرار داد تا در سطح ملی درباره مفهوم سواد اطلاعاتی بحث نمایند. مؤسسه سواد اطلاعاتی که در سال ۱۹۹۷ توسط انجمن کتابخانه‌های دانشگاهی و پژوهشی (ای.سی.آر.آل) تأسیس شد نقش رهبری در کمک به افراد و مؤسسات برای استفاده از سواد اطلاعاتی در کل فرایند آموزشی را ایفا می‌کند. کمیته مسئول سواد اطلاعات انجمن کتابداری آمریکا در سال ۱۹۹۸ نسخه روزآمدشده گزارش پیشرفت سواد اطلاعاتی را منتشر کرد. این نسخه پیشرفت خیره‌کننده در عرصه ایجاد جامعه باسواد اطلاعاتی را اعلام نمود، و برای پیشرفت بیشتر در این زمینه شش دستورالعمل ارائه کرد.

سواد اطلاعاتی عامل مهمی در توسعه همکاری کتابدار - استاد در راستای ارتقای بازده یادگیری دانشجویان به‌شمار می‌رود. کتابداران و اعضای هیئت علمی در سالیان اخیر همکاری نزدیکی با یکدیگر داشته‌اند تا تدریس مهارت‌های اطلاعاتی و فناوریانه را در کل برنامه درسی بگنجانند. این امر با ظهور اینترنت اهمیت دوچندانی یافته است. مادامی که دانشجویان بیش از پیش به محیط الکترونیک متکی باشند، آن‌ها به تخصص

اطلاعاتی و فناوریانه مناسبی نیاز خواهند داشت؛ و این کتابداران هستند که به همراه استادان این گونه آموزش های مهم را ارائه می کنند.

با ظهور استانداردهای قابلیت سواد اطلاعاتی برای آموزش عالی در سال ۲۰۰۰ و ایجاد چارچوبی برای آموزش سواد اطلاعاتی توسط کتابداران دانشگاهی، امر سواد اطلاعاتی اهمیت چشمگیری یافت. در سال ۲۰۰۱، ای.سی.آرال مجموعه دستورالعمل های مهم دیگری تحت عنوان «اهداف آموزش سواد اطلاعاتی: الگویی برای کتابداران دانشگاهی» منتشر کرد. استانداردهای قابلیت سواد اطلاعاتی ای.سی.آرال بر این نکته تأکید می کنند که سواد اطلاعاتی «مبنایی برای یادگیری مادام العمر است» و «اهداف» مذکور را می توان به عنوان یک راهنما برای کتابداران در راستای ارتقای استانداردهای ای.سی.آرال در مؤسسات خود بکار بست. همچنین به منظور ارائه راهنمایی گام به گام برای هر یک از استانداردهای پنج گانه، شاخص های عملکردی مربوط به هر استاندارد، و بازده های مربوط به هر شاخص عملکردی یک مجموعه ابزار آماده سازی شد. این استانداردها به زبان های فرانسوی، یونانی، اسپانیایی، و آلمانی ترجمه شده اند.

سواد اطلاعاتی در طول یک دهه گذشته تبدیل به یک مسئله جهانی شده است. در همه قاره ها کنفرانس های ملی درباره این موضوع برگزار می شود و آثار زیادی نیز منتشر می شود. لازم به ذکر است که ایفلا (فدراسیون بین المللی انجمن های کتابداری) بخش سواد اطلاعاتی را به منظور پرداختن به سواد اطلاعاتی در سطح جهانی ایجاد کرده است. بسیاری از برنامه ها در کنفرانس های سالیانه ایفلا به سواد اطلاعاتی می پردازند، و میزان علاقه به این موضوع در حال افزایش است. آموزگاران و کتابداران در کانادا و استرالیا به مانند هم تاییان خود در ایالات متحده، در فعالیت های سواد اطلاعاتی پرکار بوده اند و اقدام به برگزاری کنفرانس ها و انتشار مقالات و کتب در زمینه سواد اطلاعاتی کرده اند. سازمان های متعددی در ایالات متحده (از قبیل انجمن آمریکایی کتابخانه های آموزشی، بخش آموزشی ای.سی.آرال، میزگرد آموزش کتابخانه ای، مجمع ملی سواد اطلاعاتی، و بخش آموزش، یادگیری، و فناوری انجمن آمریکایی آموزش عالی) درگیر مفهوم سواد اطلاعاتی هستند. مرکز تبادل آشنایی با کتابخانه، که

در دانشگاه میثیگان شرقی مستقر است، یک مرکز اطلاعاتی برای منابع سواد اطلاعاتی به‌شمار می‌رود که از سال ۱۹۷۲ تاکنون هر سال دو کنفرانس درباره سواد اطلاعاتی برگزار می‌کند. بسیاری از انجمن‌های کتابخانه‌های ایالتی نیز کمیته‌ها یا گروه‌هایی دارند که بر روی سواد اطلاعاتی کار می‌کنند.

سنجش بازده‌های سواد اطلاعاتی یکی از نگرانی‌های کتابداران از همان ابتدا بوده است. امروزه با توجه به آنکه آژانس‌های اعتباردهی ملی شروع به بررسی موفقیت‌های دانشجویان در فراگیری مهارت‌های سواد اطلاعاتی کرده‌اند، این نوع نگرانی قوت یافته است. کتابی که در پیش رو دارید منبعی مفید و ضروری برای سنجش و فراگیری نتایج آموزش مهارت‌های اطلاعاتی به دانشجویان در آموزش عالی به‌شمار می‌رود. لازم به ذکر است که مؤلفان برای کمک به سنجش مهارت‌های اطلاعاتی اقدام به شناسایی بیش از هفتاد ابزار پیمایشی نموده‌اند. برای توسعه ابزارهای آزمون ملی به‌منظور سنجش مهارت‌های سواد اطلاعاتی تحقیقاتی در حال انجام است؛ که سرویس آزمون آموزشی برای فناوری اطلاعات و ارتباطات یکی از این تحقیقات می‌باشد.

در جامعه نیاز واقعی به کسب اطلاعات درباره سنجش آموزش مهارت‌های اطلاعاتی و نتایج فراگیری مربوط به آن وجود دارد. این کتاب پایه و درک مناسبی برای آزمودن سواد اطلاعاتی براساس استانداردهای اس.سی.آر.آل فراهم می‌کند؛ اطلاعات زمینه‌ای مناسبی درباره سواد اطلاعاتی ارائه می‌کند؛ برای کسب اطلاعات اضافی به منابع ارزشمند زیادی درباره سنجش مهارت‌های اطلاعاتی دانشجویان ارجاع می‌دهد؛ و نمونه سؤالاتی از ابزارهای آزمون موجود ارائه می‌کند. کتاب حاضر یک منبع مورد نیاز و ضروری برای جامعه کتابداری و آموزش و پرورش و یک راهنمای عمده برای کمک به کتابداران و استادان در سنجش مهارت‌های اطلاعاتی و فناوریانه دانشجویان به‌شمار می‌رود.

هانلور ریدر^۱

مقدمه مترجمان

اگرچه در سال‌های اخیر تألیف کتاب‌های مرتبط با رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی در داخل کشور رواج داشته است، اما ترجمه متون ارزشمند نیز دارای جایگاهی والا در این زمینه می‌باشد که دسترسی به محتوای جاری و با تمایلات بین‌المللی را برای افرادی که تسلط به زبان انگلیسی ندارند و همچنین کسانی که به متن اصلی دسترسی ندارند فراهم می‌کند. کتاب حاضر در این راستا مورد ترجمه قرار گرفته است.

از مباحث مهم رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی که در سال‌های اخیر به اهمیت آن هم اضافه شده است، مبحث سواد اطلاعاتی می‌باشد. اگرچه در خارج از کشور ده‌ها سال است به این مبحث به‌صورت بنیادی توجه شده است و از مقطع آموزش ابتدایی بر روی کودکان برنامه سواد اطلاعاتی اجراء می‌شود، اما در ایران توجه به این مبحث آن‌چنان دارای سابقه‌ای طولانی نمی‌باشد. در کنار این باید به توجه اندک گروه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه‌های کشور به این مبحث و تولید اندک علمی و یا ترجمه اندک متون مرتبط اشاره نمود. در حالی که چنانکه گفته شد، در جهان پیشرفته مبحث سواد اطلاعاتی بسیار دارای ارج و منزلت و پیش‌زمینه پژوهش در کلیه رشته‌ها و گرایش‌ها می‌باشد. به همین دلایل و دلایل دیگر بود که ترجمه این کتاب در دستور کار اینجانبان قرار گرفت.

کتاب پیش رو از انتشارات انجمن کتابداری آمریکا و محصول سال ۲۰۰۶ میلادی می‌باشد. این کتاب به‌صورت عمقی و با استفاده از مثال‌های متعدد و قابل

توجه مبحث سواد اطلاعاتی و استانداردهای مرتبط با آن را مورد توجه و آموزش قرار داده است. اگر خواننده محترم، به فهرست مندرجات کتاب و همچنین پیشگفتار توجه کند به محتوای جذاب کتاب پی خواهد برد. امیدوار هستیم، ترجمه و انتشار این کتاب، باعث توجه هرچه بیشتر مسئولان محترم در دو وزارت آموزش و پرورش و وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری به مبحث سواد اطلاعاتی گردد. اکنون که ترجمه این کتاب به لطف خداوند پایان یافته است، جا دارد از زحمات بی دریغ جناب آقای موسی محمدی، مدیر مسئول مؤسسه انتشاراتی چاپار که زحمت چاپ این کتاب را تقبل کردند صمیمانه قدردانی کنیم.

خاصه - علیجانی

بهار ۱۳۸۸